

ЕЗИКОВА КУЛТУРА / LANGUAGE CULTURE

ПИСАНЕ НА СЛОЖНИ ДУМИ, ОБРАЗУВАНИ С ПОСТ- И АНТИ- И ВТОРА СЪСТАВКА С ГЛАВНА БУКВА

ИЛИЯНА КУНЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
iliana.kuneva@gmail.com

Разглеждат се правописни проблеми при писането на сложни думи с втора съставка, която започва с главна буква. Коментира се възможността за писане на двете съставки като две отделни думи или за полуслятото им писане според принципите, валидни за този случай.

THE SPELLING OF ONE-WORD COMPOUNDS FORMED BY POST- OR ANTI- AND A SECOND COMPONENT BEGINNING WITH A CAPITAL LETTER

ILIYANA KUNEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
iliana.kuneva@gmail.com

The paper addresses spelling issues concerning one-word compounds with a second component that begins with a capital letter. The author discusses the possibilities for hyphenating or writing the two components as separate words following from the spelling principles applicable to this case.

В българския език сложните думи, образувани с *пост-*, *анти-* и *под-*, се пишат слято: *посттравматичен*, *антиутопия*. Съществуват редица такива сложни думи с отдавна утвърден правопис, като правилото е добре известно.

Правописен проблем се наблюдава, когато с *пост-* или *анти-* се образува сложна дума, която има втора съставка собствено име или инициално буквено съкращение: *анти-НАТО* (*позиция*) и *анти-Путин* (*коалиция*). То-

зи начин на образуване на сложни думи, които да заместят описателен израз, често се предпочита в медиите заради неговата краткост. Колебанията при писане са заради появата на главна буква при втората съставка, което не позволява сложната дума да се напише слято. Това свежда писането до два варианта – разделно или полуслято. Ще разгледаме основанията за тези варианти, доколкото този случай не е експлицитно уговорен в официалните правописни правила.

Разделното писане на пръв поглед изглежда логично при невъзможността двете съставки да се напишат слято. Не е правилна обаче аналогията с езикови изрази като *ДНК тест* и *ЕКГ данни*, в които са налице словосъчетания от инициални буквени съкращения и съществителни. При тях както абривиатурата, така и съществителното могат да се употребяват самостоятелно. Основанията за разделно писане, регламентирано в специално правило в *Официалния правописен речник на българския език* (вж. ОПРБЕ/OPRBE 2012: 63), са наличието на съчетание (тоест свързване на две самостоятелни единици) и употреба на абривиатура в позиция пред съществителното (поради атрибутивната ѝ функция). Правилото урежда именно този конкретен случай, а не разделното писане на инициалните буквени съкращения изобщо.

Полуслятото писане всъщност не противоречи на принципите, които определят правописа на сложни думи. При прилагателните имена наличието на подчинена и главна основа води до слято писане с изключение на случаите, когато по чисто графични причини се налага полуслятото писане от типа *цар-Симеонов*. За да се запази главната буква при втората съставка, сложната дума се пише полуслято, а не слято. Подобен случай с втора съставка собствено име има и при някои сложни съществителни имена като *Лъже-Димитър* и *Псевдо-Дионисий*. От тези примери ясно личи, че водещ е принципът за запазване на главната буква при съставката, която представлява собствено име, а отстъпва принципът за отношението между съставките (подчинена – главна). Тези специфични правила имплицитно уреждат и проблемните случаи като *анти-НАТО*, *анти-ЕС (пропаганда)*. Невъзможността сложната дума да се напише слято по графични причини води до полуслятото писане, като се запазва целостта ѝ.

Влиянието на главната буква при втората съставка може добре да се илюстрира и с друг пример: *постковид (усложнения)* и *пост-КОВИД/пост-COVID (синдром)*. Когато с *пост-* се образува сложна дума, чиято втора съставка е нарицателно (*ковид*), писането е слято: *постковид*. Когато обаче втората съставка започва с главна буква, по чисто графични причини писането е полуслято: *пост-КОВИД/пост-COVID (синдром)* (срв. също: *Пишат прокремълски и про-Путин мнения*).

Въпреки липсата на специално правило, в което да е експлицитно уговорен този особен случай, решението на правописния проблем се съдържа в по-общите принципи и правила, които дават насоки за отнасянето на

различни и по-рядко срещани казуси към съответното нормативно предписание.

ЛИТЕРАТУРА

ОПРБЕ 2012: Официален правописен речник на българския език. София, Просвета.

REFERENCES

OPRBE 2012: Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskiya ezik. Sofia, Prosveta.

✉ *Гл. ас. д-р Илияна Кунева*

Секция за съвременен български език

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assist. Prof. Iliyana Kuneva, PhD*

Department for Modern Bulgarian Language

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod Blvd., bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

Публикувано: 30 юни 2022

Published: 30 June 2022